

Quan PSOE i UGT van enfonsar el que havia de ser el banc públic de Catalunya

Autor: Marc Pons

Data de publicació: 12-03-2025

Van provocar la fallida del Banc de Reus, cridat a ser l'instrument financer de l'autogovern català.

Madrid, 5 de juliol del 1931. Fa 93 anys. Indalecio Prieto, dirigent del PSOE i ministre d'Hisenda del primer govern de la II República espanyola, ordenava la retirada de tots els fons de titularitat estatal dipositats al Banc de Reus. La retirada sobtada de tots aquests fons, que representaven més de la meitat dels dipòsits de l'entitat, va impedir l'atenció dels venciments negociats pels petits clients del banc (lletres de canvi, pagarés, girs, etc.). En aquella època, no existia el Fons de Garantia de Dipòsits (si és que en l'actualitat es pot considerar que és alguna cosa més que un adorn del sistema), i una onada de terror es va apoderar de la clientela de l'entitat reusenca, que —en qüestió d'hores— va retirar els saldos que va trobar. El 7 de juliol del 1931, el Banc de Reus feia fallida i tancava portes.

Seu central del Banc de Reus i casa d'Evarist Fàbregas, màxim accionista del banc / Font: Wikimedia Commons i Enciclopèdia Catalana.

El context social i polític: Catalunya

Quan es va produir aquella fallida, feia dos mesos i mig que s'havien celebrat les eleccions municipals que havien conduït a la liquidació definitiva del règim dictatorial de Primo de Rivera, a la caiguda de la monarquia d'Alfons XIII, a la restauració de l'autogovern de Catalunya i a la proclamació de la II República espanyola (14 d'abril del 1931). A principis de juliol del 1931, Catalunya —en aquell moment, l'únic territori autònom de la República— estava governada pel president Macià (Estat Català-ERC), que liderava un govern provisional de concentració, format per consellers d'ERC, Acció Catalana (Carrasco i Formiguera), la Unió Socialista de Catalunya (que no tenia cap vincle amb el

PSOE), la UGT (el conseller ugetista Vidal i Rosell va ser l'únic membre de l'executiu que es va oposar a l'oficialitat del català) i el PRR lerrouxista.

El president Macià i Evarist Fàbregas / Font: Arxiu EINacional.

El context social i polític: Espanya

En aquell mateix moment, el govern central era dirigit pel president Alcalá-Zamora (Derecha Liberal Republicana), que liderava un executiu —també de concentració— format per onze ministres, tres dels quals eren del PSOE: el polèmic Francisco Largo Caballero (líder de la UGT que havia col·laborat amb el règim dictatorial de Primo de Rivera), a la cartera de Treball; Fernando de los Ríos, a la de Justícia, i Indalecio Prieto, a la d'Hisenda. En aquest punt, és molt important destacar que Prieto era el fillol polític d'Horacio Echevarrieta, un dels principals accionistes dels bancs de Bilbao, de Biscaia i de Santander, de l'energètica Iberduero i de l'aerolínia Iberia. El padrí polític de Prieto era amic personal del deposat rei Alfons XIII i era l'home més ric de la República espanyola.

Què era el Banc de Reus?

El Banc de Reus havia estat fundat el 1862. Però la seva etapa daurada arribaria a partir del 1921, quan va ser adquirit pels negociants Fàbregas i Recasens i convertit en una entitat puntera. Va absorbir els bancs de Barcelona, de Tarragona i de Tortosa, va obrir sucursals arreu del Principat i a les principals capitals europees, i va esdevenir la primera entitat financera catalana i una de les quatre principals de l'estat espanyol. Els propietaris del Banc de Reus, ben relacionats amb les oligarquies madrilenyes i, per tant, amb els ministres del règim dictatorial de Primo de Rivera (especialment amb José Calvo Sotelo), aconseguirien el monopoli de la gestió bancària de diverses empreses públiques, com Campsa o Cepsa, fet que el dimensionaria extraordinàriament, però que també el sobreexposaria als riscos polítics.

Els presidents Alcalá Zamora i Macià / Font: Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya.

Quins plans tenia el govern de Catalunya amb el Banc de Reus?

El president Macià tenia molt clar que l'autonomia política no seria possible sense la clau del calaix (l'autonomia financera). I va encomanar al conseller Serra i Moret (Unió Socialista de Catalunya i res a veure amb el PSOE), un estudi per a la creació d'un banc públic català. La bona relació i l'afinitat ideològica entre el president Macià i Evarist Fàbregas, màxim accionista del Banc de Reus, va centrar el focus sobre l'entitat del Baix Camp. En aquella negociació, es perseguia un doble objectiu. En primer lloc, allunyar l'entitat catalana de la "pinça" hostil del ministre Prieto (PSOE) i del banquer Echevarrieta (bancs de Bilbao, de Biscaia i de Santander), que ja s'havia posat de manifest i que amenaçava la supervivència de l'entitat. I, en segon lloc, transformar l'entitat reusenca (per la via de la compra), en el Banc Públic de Catalunya.

El ministre Prieto precipita la desaparició del Banc de Reus

Quan el ministre Prieto (PSOE) va tenir coneixement d'aquelles negociacions, es van disparar totes les alarmes del poder de Madrid. De l'econòmic i del polític. Aquella informació hauria estat filtrada, molt probablement, per un conseller de la Generalitat, i en aquest punt totes les mirades apuntarien cap a Salvador Vidal i Rosell (UGT) —que dirigia la cartera de Foment i Agricultura— i cap a Casimir Giralt i Bullich (PRR lerrouxista) —que gestionava la cartera de Finances—. Prieto va ordenar l'execució del pla que, des de l'ombra i amb anterioritat, havia traçat conjuntament amb Echevarrieta. El 5 de juliol, tan sols quinze dies després de la redacció de l'Estatut de Núria, que proclamava Catalunya com un Estat dins de la República espanyola, el ministeri de Prieto (PSOE) reaccionava precipitant la fallida del Banc de Reus.

Els consellers Vidal Rosell (UGT) i Giralt Bullich (PRR), probables informants del pla de Macià / Font: Fundació Pablo Iglesias i Wikimedia Commons.

Quines van ser les conseqüències de la desaparició del Banc de Reus?

Amb la fallida del Banc de Reus, la Generalitat de Catalunya va perdre la possibilitat de crear un instrument de finançament propi, que hauria estat decisiu per a aprofundir en l'autogovern. Tot i això, no sabrem mai que hauria passat —si més no amb precisió— si Prieto (i el PSOE i la UGT) no haguessin maniobrat per a provocar aquella fallida.

Però, en canvi, sí que sabem que aquella maniobra representaria la destrucció i desaparició del principal instrument de finançament del comerç i la indústria catalans del moment. La fallida provocada del Banc de Reus representava la destrucció de la sobirania financera de Catalunya. Com va passar tres quarts de segle més tard, amb el govern del socialista Rodríguez Zapatero (2004-2011), l'Estatut fallit del 2006 i la destrucció i desaparició de les caixes d'estalvi catalanes (2008-2012).

Marc Pons

Podeu accedir a l'article original a través del següent enllaç:

https://www.elnacional.cat/ca/cultura/quan-psoe-ugt-enfonsar-banc-public-catalunya-marc-pons_1209524_102.html